

STEL 'SCHONE' PRODUCTEN VERPLICHT

...Het is tijd dat bedrijven worden verplicht in hun productieketen de mensenrechten te respecteren. Tot nu toe zet de overheid in op vrijwilligheid. Dat werkt niet.

Veel dingen die we dagelijks gebruiken, zoals kleding, benzine, telefoons en andere elektronica, worden geproduceerd in landen waar het met de mensenrechten vaak niet goed gesteld is. Zo zijn bijvoorbeeld slechte arbeidsomstandigheden, kinderarbeid, te lage lonen en milieuverontreiniging nog altijd schering en inslag. Woensdag overlegt de Tweede Kamer hierover met minister Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking).

In 2011 legden de Verenigde Naties de verantwoordelijkheden van bedrijven vast in de *VN-Richtlijnen Bedrijven en Mensenrechten*. Deze richtlijnen zijn juridisch niet bindend. De hoop en verwachting was dat bedrijven op basis van de richtlijnen vrijwillig hun verantwoordelijkheid zouden nemen. Ook de Nederlandse regering heeft steeds ingezet op vrijwilligheid bij het bedrijfsleven.

versnellen

Vijf jaar later blijkt uit onderzoek van de Universiteit Utrecht dat hiervan echter, op enkele uitzonderingen na, weinig terecht komt.

Het is daarom tijd voor een wettelijke plicht voor bedrijven om mensenrechten in hun onderneming en productieketen te respecteren. Met een dergelijke plicht kan de Nederlandse overheid de toepassing van de VN-richtlijnen door Nederlandse bedrijven bevorderen en versnellen.

Dat is in het belang van de mensen die in ontwikkelingslanden en opkomende markten voor onze bedrijven het werk opknappen, en voor omwonenden die schade ondervinden van activiteiten van bedrijven of gedwongen worden te verhuizen.

Het is ook in het belang van bedrijven zelf. Niet alleen weten ze dan beter waar ze aan toe zijn, maar ook wordt op die manier gezorgd voor

een gelijk speelveld op de Nederlandse markt.

Bedrijven zien hiervan in toenemende mate zelf het belang in. voorkómen en vergoeden

De VN-Richtlijnen verwachten van bedrijven dat zij risico's op mensenrechtenschendingen opsporen, om menselijke schade als gevolg van schendingen te voorkomen of te verminderen. En dat zij als schade al is geleden, deze vergoeden.

Deze verplichting geldt voor zowel het bedrijf (inclusief dochterondernemingen) als de bevoorradingsketen. Zo wordt van een kledingbedrijf verwacht dat het onderzoekt of textielarbeiders in Bangladesh veilig kunnen werken. En of de katoen voor de kleding niet door kinderhanden is geplukt.

Palmolie, een veelgebruikte grondstof voor margarine, chips en zeep wordt verbouwd op grote plantages in Zuidoost-Azië. Daarvoor is vaak regenwoud vernield, waardoor bewoners van hun levensonderhoud worden beroofd. Fabrikanten moeten daarom onderzoeken of de palmolie duurzaam is geproduceerd en de bewoners voldoende zijn gecompenseerd.

Energiebedrijven – grote afnemers van Colombiaanse steenkool – werden publiekelijk op hun verantwoordelijkheid gewezen nadat plaatselijke vakbondsleiders waren vermoord. Toch is Colombiaanse steenkool nog steeds onderdeel van de Nederlandse energievoorziening.

actieplan
Van overheden wordt verwacht dat ze de VN-richtlijnen voor de in hun land gevestigde bedrijven verder uitwerken en aan bedrijven duidelijk maken wat van hen wordt verwacht, onder meer door het stellen van regels.

In 2013 publiceerden de ministers Koenders en Ploumen hiertoe het *Nationaal Actieplan Bedrijfsleven en Mensenrechten*. Maar dit plan was gebaseerd op vrijwilligheid. Ook een deel van het bedrijfsleven was teleurgesteld in het gebrek aan sturing door de overheid.

Uit het rapport van de Universiteit

Utrecht blijkt dat bedrijven nog steeds vragen om duidelijke regels.

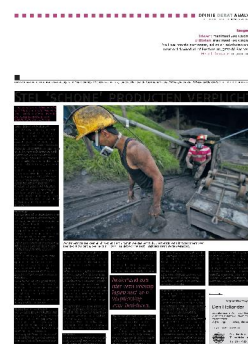
Dat is begrijpelijk: bedrijven die investeren in een effectieve mensenrechtenpraktijk, willen niet dat dit ten koste gaat van hun marktpositie ten opzichte van onwillige bedrijven. Met een wettelijke verplichting voor bedrijven om mensenrechten te respecteren zou Nederland overigens niet voorop lopen.

Zulke verplichtingen bestaan al of zijn voorgesteld in het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Zwitserland en de Verenigde Staten.

ongelijk speelveld

Op initiatief van minister Ploumen wordt in SER-verband onderhandeld over mensenrechtenconvenanten voor dertien industriesectoren. Dat is een belangrijke stap in de goede richting. Bedrijven kunnen ervoor kiezen zich aan deze convenanten te committeren. Maar dit lost het probleem van het ongelijke speelveld niet op. Het zullen immers vooral de koplopers zijn die de convenanten gaan ondertekenen. De achterblijvers, de buitenlandse bedrijven op de Nederlandse markt, de onwelwillenden en de cowboys zullen hun gang blijven gaan en de markt verstoren. Ook voor minister Ploumen moet de conclusie zijn dat de tijd rijp is voor een wettelijke verplichting. Niet alleen ten behoeve van mensenrechten, maar ook voor een eerlijk functionerende markt. Dit zal bijdragen aan een wereld waarin iedereen in staat is op een menswaardige manier te leven en te werken. Zo kunnen duurzame ontwikkeling en buitenlandse handel prima samengaan. <

Nederland zou niet eens voorop lopen met zo'n verplichting voor bedrijven.

Werknemers van een kolenmijn in Colombia gaan na hun werkdag naar huis. Energiebedrijven zijn grote afnemers van steenkool uit Colombia, ook nadat er in 2013 – en niet voor het eerst – vakbondsleiders werden vermoord.

CEES VAN DAM EN HELEEN TIEMERSMA • hoogleraar Onderneming en Mensenrechten, resp. onderzoeker, aan de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit nd.nl/opinie BEELD AP

